

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

ןי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

נו (א) כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה בירקובה
 וישועתי לבוא וצדקתי להגלות : (ב) אשרי אנוש יעשה זאת
 ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל דע :
 (ג) ואל יאמר בן הנכר הגלוה אל יהוה לאמר הברר יבדילני
 יהוה מעל עמו ואל יאמר הסרים הן אני עין יבש : (ד) בייבהו
 אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובהרו באשר
 חפצתי ומחזיקים בכריתתי : (ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד

ושם

ר ש י

נו (ב) יעשה זאת * שומר שבת וגומר : הנדל יבדילני ה' * למה אתגויר
 הלא הקב"ה יבדילני מכל עמו כשילם סכרם : (ג) ואל יאמר הסרים *
 למה חיטיב דרכי ומעללי הן אני כעץ יבש מאין זכרון : (ד) ומחזיקים *
 לחוזים

מכלל יופי

בהמלאו קודם גור דין ובירושלמי אמר דרשו ה' בהמלאו היכן הוא מכוין בנתי כנסיות ובנתי
 מדרשות , והרד"א פירש בהמלאו בהיותו קרוב להיות שכינתו בבית המקדש כמלאת עד שלא
 יסתיר פניו ויסלק שכינתו מביניכם ל"ט] : (י) ושמה לא ישוב , פירוש ושמה לא ישוב
 אלא מה יעשה הרוה את הארץ , והריק"ס פירוש כמשמעו לא ישוב כי אם הרוה אבל לאחר
 שהרוה ישוב וזהו שוב הגשם כי חום השמש שואף אותו ולולי זה לא היתה כריכה הארץ לגשם :
 והצמיחה , פועל יוצא לשאישי : (יב) ימחאו כף , כמו ויכו כף ותרגום והכה ומחא
 והאל"ף תמורת ה"א למ"ד הפועל : (יג) הנעצוץ , אחד מן האילנות הפחותים וכספלה
 בו למ"ד הפועל וכתב רבי יהודה אפשר שהוא שקורין לו בערבי נעצוץ , והמפרשים פירשו בו
 סר"י בערבי ורבינו בעדיה ז"ל פירש קינים לבנים חדים : בר"ש , מין ממיני ארז בוש"ו
 בלע"ז : הסרפר , הוא גמח מן הנמטים פחות ונרוע : ובפירוש מין ממיני
 הקינים : הרם , פתח באתנחתא :

נו (ב) שומר שבת מחללו , בשרשים ושנת פעם היא בלשון נקבה כמו שנת היא לה'
 והיתה שנת הארץ לבס לאכלה ופעם בלשון זכר שומר שבת מחללו עולת שנת בשנתו
 קדש בחדש יום ביומו , ובפירוש ואמר מחללו לשון זכר אף על פי ששנת לשון נקבה רוצה
 לומר יום השנת : (ג) הנכר , שם ענין ההכחשה והזרות והוא הכף ההכרה : הגלוה ,
 המנהג בנינוכי בסג"ל ולנקבה בקמ"ץ ובח זה בקמ"ץ לזכר שלא כמנהג , ויתכן לומר שיהיה
 פועל עבר והה"א במקום אשר כה"א ההלכות אתו כי לא תשמע ה"א הידיעה בעברים , ענין
 סגור וכן הגלויים : יבדילני , בא פת"ח גדול תחת קמ"ץ קטן והראוי יבדילני וכן יאהבני
 אישי והדומים להם : הסרים , הוא המסורס וידוע הוא : (ה) יד , מקום ,
 כמו יד תהיה לך אבל זה אינו מקום גופני אלא במקום מעלה ושבת וכן כבוד ה' ממקומו ,
 וכענין הנמלא בדברי רבותינו ז"ל ממלא מקום אבותיו והדומים לו , ואמר לו אחר שאמר
 להם רוצה לומר לכל אחד מהסריסים וכן דרך המקרא בהרבה מקומות : (ו) על ה' ,
 כמו אל ה' וכן ותחלל על ה' : (ט) חיתו , הו"ו נוספת כו"ו בנו בעור והדומים לו וכן
 כל חיתו ניער ובא הסמיכות על ב"ת השמוש כמו השכוכי באלהים והדומים לו : אריו , בא
 בהראות

ישעיה נו

וְשֵׁם טוֹב מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֲהֵן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכְרַת :
 (ו) וּבְנֵי הַנְּכָר הַנְּלוּיִם עַל־יְהוָה לְשָׂרְחוּ וּלְאַהֲבָה אֶת־שֵׁם יְהוָה
 לְהִיזֹת לוֹ לְעֲבָדִים כָּל־שָׁמֶר שֶׁבַת מִתְּלָלוֹ וּמַחֲזִיקִים בְּכַרְיֹתַי :
 (ז) וַהֲבִיאֹתִים אֶל־הַר קָדְשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית הַפְּלָתִי עוֹלְתֵיהֶם
 וְזִבְחֵיהֶם לְרִצּוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־הַפְּלָה יִקְרָא לְכָל־הָעַמִּים :
 (ח) נָאִם אֲדַבְּרֵי יְהוָה מִקֶּבֶץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ עֲלֵיוֹ לְנִקְבְּצָיו :
 (ט) כָּל חֵיתוֹ שָׂדֵי אֲתִיו לֶאֱכֹל כָּל־חֵיתוֹ בַּיַּעַר : (י) צִפּוֹ צִפּוֹ קָדִי
 א' רַבְחֵי עוֹרִים כָּלָם לֹא יִדְעוּ כָּלָם כָּלָבִים אֱלֹמִים לֹא יוֹכְלוּ לְנַפֵּחַ
 הוֹזִים

ר ש י

אוחזים : (ז) לכל העמים • ולא לישראל לבדם כי אף לגרים : עוד אקבץ עליו
 מן האומות שיגייירו ונלוו עליהם : (ח) לנקבציו • נוספים על קבוצי ישראל
 (ט) כל חיתו שדי • כל האומות אהיו והתקבצו אי ותאכלו את כל חיתו ביער •
 חיתו שדי • חית השדה אין כהה רב כחית היער חית השדה חלשה ותשת כח מוחית
 היער ועל שאמר עוד אקבץ עליו אמר המקרא הזה : (י) צופו עורים כולם •
 לפי שאמר דרשו ה' וכל העניין והם אינם שומעים חחר וחומר הנה הנביאים
 צועקים להם ומוכרזים על החשונה ותיטיב להם והרי פרנסיהם כעורים כולם
 ואינו רואין את הנולדות כעופה המפקד לראות את החרב באה להזכיר את
 העם והוא עור מלראות את החרב באה והלם מלהזכיר את העם • כלכל
 שמיניהו לשמור הבית והוא אלם מלנצוח כד פרנסי ישראל אינם יוזכירין אותם
 לחזור למוטב : חוזים שוכנים • פירש דונש נרדמים שוכנין וי"ת ניימין שכנין
 ואין

ב א ו ר

גופני, אלא במקום מעלה וסנח, וכן (ישקאל ג') ברוך כבוד ה' ממקומו, וכענין הנעלה
 צדכרי רז"ל, שאלא מקום אבותיו, והדומים לו • (רד"ק) • (ו) לשרחו • שירות השם
 לעשות חוקיו • (ן' עזרא) • שבה מהללן • ידוע, כי שבת סימן התי"ו לנקבה, אולי זה בא
 כאילו אמר, יום שבת, או יהיה וי"ו מתללו חילול השימור, כי עם כל פועל שם, והוא נכח
 הלשון, ואם לא נכתב, כאשר פירש רבי משה הכהן ז"ל במלת ותנפכו (יהושע ב' ד'), שהיא
 שב ללקח, וכמוהו (משלי ט"ו כ"ב) וברוב יועצים תקום, והטעם ענה, ואם לא נכתב
 (הכ"ל) • (ז) עולותיהם וגו' • עלויותהון וכשפת קודשית הון ימסקון לרעווא על מדבקי •
 (הכשדי) • לכל העמים • כמו שאמר שלמה נתפלתו (מלכים א' ח' מ"א) וגם אל הנכחי
 וגו', כל שכן לשנים לדת ישראל • (רד"ק) • (ח) מקבץ נדחי וכו' • כי יעלו מבבל
 ומעילים ומאזור, והטעם, לנקבציו על הנגרים, והנה עוד אקבץ נגרים על נקבצי ישראל
 ולנקבציו שב על ישראל • (ה' אברהם בן עזרא) • (ט) כל חיתו שדי וגו' • שיעור המקרא
 שקרא הנביא האלהי בהתלהבות רוח קדשו : " בואו, סוית השדה, טורפות טרף ביער
 ואכלו

אלם איהו זאָהן אינד טאַכטער שטיפֿטען ; שטעטער נאַכרוהם אויט יהודה
 טהויל , עוויג , אונפֿערגענגליך . « (1) אויך דער פֿרעמדען קינדער , דיא
 צום עוויגען זיך געוועללען , דיא איהם דיהנען , זיינען נאַמען ליבען , גערנע
 זיינע קנעכטע זייען ; יעדען , דער דען רוהעטאַג פֿייערט , איהן ניכט ענטוויי
 העט , שטאַנדהאַפֿט טרייא מיינעם בונדע בלייבט : (1) « פֿיהר' איך זיינסט
 צו מיינעם הייליגען בערגע , ערפֿרייע זיא אין מיינעם אַנדאַכטסהויע , נעהמע
 בראַנד - אונד שפֿייעאפֿפֿער , אויף מיינעם אַלטאַר , וואָהלגעפֿעלליג אויף . מיינען
 טעמפֿעל נענטמאַן דאַן : « הויז דער אנדאכט אללער פעלקער ! »
 (ח) עס שפֿריכט'ס גאַטט , דער הערר , דער פֿערשטאַסנען ישראל'ס זאַממלער !
 זאָ פֿערמעהר' איך זיינסט זיינער פֿערשטרייעטען צאַהל . —

(ט) איהר טהירע דעם פֿעלדעם אַללע , דעם וואָלדעם רייסענרעם געווילד !
 קאַמט , פֿערפֿלוישעט אירען פֿראַס ! — (י) איהרע וועכטער זינד אַללע
 בלינד , מערקען ניכטס ; שטומע רונדע זינד זיא , קענען ניכט בעללען —

ב א ו ר

ואכלו כרים מזאן ! בואו נא , כי הנפּים , שומרי הנהמות , עורוּס הם , לא יראו ,
 מה תעשו , דומים לכלבים אלמים , לא ינחו , להעיר אדוני המקנה , ומרדמה גדולה
 נוספת תמיד עליהם ; והרועים לא ישמו לב על נאנס , רק יבצעו נבע , להשתעב
 נתעבנים , ולמשך נין בשרם . " וכל זה הוא משל מכוון על מעמד עם ישראל בימי המלך
 הקדוש והשחתת מדותיהם , מקטנס ועד גדולם , כאשר יבא עוד בהמשך הכנואה הזאת .
 הנה כן ביאור הענין , לפי קישור המקראות , וכן תרגמתי אשכנזית , אף שהוא נגד דעת
 מסדר הטעמים , אשר נקד מלת שדי באתנח , והערידה מהמלות שאחריה . ולמפרשים דרך
 אחר בזה . אתיו . לשון כיווי , כמו (למעלה מזה כ"א י"ב) אם תנעוין בעיו אובו אתיו
 כמו בואו מנורת ואתה מרכבות קודש (דברים ל"ג ב') . (מדברי ז' עזרא) . (י) צופיו וכו' .
 עתה , בהשלימו הכחמה , שב הנביא להוכיח ישראל בני דורו , שהיו רעים , ואמר צופיו
 עורים , הם נביאי השקר , שהם מטוים אותם לדרך רעה . (רד"ק) . כלבים אלמים וגו' .
 דמה אותם לכלבים , לפי שהכלבים שומרים הנאן , וכשירגשו בניה רעה , שבאה אל הנאן ,
 ינחו , והסיה הולכת לה , ונביאי השקר עושים עצמם כנפּים ושומרים ישראל , והנה הם
 כמו כלבים אלמים , שלא יוכלו לנחו , שלא יועילו לנאן , כי תבא הסיה , ותטרוף הנאן
 כרמנה , או הם כמו הכלבים , שאוהבים לנוס , ולא יעורו לקול שאגת הסיה , ותבא ותטרוף ,
 והנה הכלבים כמו שאינם , ולא יועילים , אבל יזיקום , כי שומר הנאן ישען עליהם , שינחו
 ולא תבא הסיה לטרוף , כן נביאי השקר , שעושים עצמם שומרי ישראל , והנה יבואו אומות
 העולם , שהם כמו חיות רעות , וישחיתו בישראל , והנה השומרים לא יועילו , אבל יזיקום ,
 שבעון דרכיהם הרעים , שיעורו אותם , יבא האויב על ישראל , גם כן מנהג הכלבים , לנוס
 חמיד , לפיכך המשיגם לכלבים , גם הם , הנפּים , אוהבים לנוס . ונמדרש : וביש כלב
 אלם ? אלא מה הוא אלמים ? מה טיבו של כלב זה , אדם משליך לו פרוסה לתוך פיו , כך
 היו דייני ישראל . (הכ"ל) . לנבוח . זעקת הכלב , וכן בלשון קדר . (ז' עזרא) . והנה
 שרש נבוח , הנמצא רק במקום הזה , הוא דומה מאוד להנרות (באך ! באך !) , אשר
 ישעו הכלבים , בהרימם קולם . ודיבור כזה נקרא (אנאמאטאפיע) לחכמי המליצה
 בלה"ע . הווים . אין ריע לו , כי הה"א עיקר , כה"א הורים והונים , כי לא יבא הפעל
 מבנין הפעיל , כי אם בני"ש , ואמר המתרגמן "כיומין שבנין" , לפי שהכלבים הם אדוקים
 בתנומה יותר משאר כל בעלי חיים , והנה הטעם כפול . (כן עזרא) . והנה שרש הזה
 יורה

תרגום אשכנזי

ליגען הינגעשטרעקט , טריימען שלאָפֿטרונקען . (יא) וועלכע רהונדע ! ווייז
 געפֿרעססיג ! — זיא ווערדען ניממער זאָטט — אונד זיא — דיא הירטען —
 זינד אונאַכטזאָם , יעדער ווענדעט זיך זיינעס וועגעס , אייגענזיציג אַללעזאָממט .
 „ (יב) קאָממט הער , איך האָלע וויין ; וויר וויפֿען שטאַרקעס געטרענקע !
 „ דער קאָממענדע טאָג גלייכע גאַנץ דעם הייטיגען , יא , איבערטרעפֿע ווייט
 „ איהן נאָך ! „ —

בז (א) זאָ שיידעט דער גערעכטע הין , נימאָנד בעהערציגעט עם ; טוגענד ,
 פֿערעהרער ווערדען הינוועגענאָממען — נימאָנד מערקט דאָרויף . פֿיר
 וואָהר ! נאָהענדער אונפֿעללע וועגען ווירד דער טוגענדהאַפֿטע הינוועגענאָממען !
 (ב) זיא וואָללען אין דעם פֿרידענס וואָהנונגען , רוהען זיכער זאָיף איהרעם
 לאַגער , דיא אויף דער דעכטשאַפֿענהייט באַהן וואָנדעלטען . — (ג) איהר אַכער
 נאָהעט

ב א ו ר

יורה בלשון הערב על דיבור דברי תורה בחלום , בחזיון לילה (ראה דברי ר' שלמה בן שלום
 צוה) , וגם הכלבים יחלמו לפעמים נביאים , ויכחשו , ויתכזבו באיבריהם , ככודע
 ועל פי זה תרגמתי . (יא) והכלבים עזי נפש וכו' , רוב הנפש הנמנח במקרא , על הכח
 המתאווה לאכול , כמו (איוב ל"ג כ') ונפשו מאכל תאווה , והטעם , כי אלה הכלבים אי
 צהם תועלת , רק יזיקו , כי הם חוקי התאווה , וזאת היא עזות נפש , ולא ישבעו לעולם
 (בן עזרא) . ועל פיו ז"ל מתורגם אשכנזית . והמה וגו' . הדועים רועים את עמם , ולא
 יחוסו על הצאן , שהם ישראל , וכל אחד מהם פונה לדרכו , שזכר להועיל לעצמו במחלה
 ובמשתה , ולכבוש בצב , ולא יחוסו על העם . (מדברי רד"ק) . רעים . מן התורה ,
 מתרגם יונתן „ מבאשין “ , ידמה , שהוא קורא המלה בקמ"ץ הרי"ש . (הכ"ל) . איש וכו' .
 גבר למיבו ממוניה דישראל . (הכשדי) . לבצעו . מה יועיל לו מאומה , כמו (תהלות למד
 יו"ד) מה בצע בדמי . (בן עזרא) . מקצרו , כמו (ראשית י"ט ד') כל העם מקצה ,
 מקצה מוכיכם ועד קצהו , כולם טוהגים כן . (רש"י) . וכן מתורגם אשכנזית . והדיבור
 הזה הגיל הוא בלשון הערב . (יב) אחיו וגו' . אמרין : „ אחו , וגםב חמר , ונתרו מן
 עתיק ! “ (הכשדי) . והיה וכו' . יום מחר נעשה כמו היום , או יותר יהיה גדול יום
 מחר במשתה מן היום הזה . (רד"ק) .

צו (א) הצדיק . אינו אומר על צדיק מיוחד , אלא על הצדיקים , שעברו מן הדור ההוא .
 (הכ"ל) . אבד . באמרו אבד , לא רצה לאמור , שהצדיק אבד במותו , כי לעצמו
 לא אבד , אבל בשמתו בקיים ערבים , טובים מחיי הנוף , אלא אבד מדורו , כי להם היא
 האבידה , (הכ"ל) . ועל פי זה תרגמתי בל"א . ואין איש וגו' . הצדיקים אבדו , ואין איש שם
 על לב , לאמור : מדוע יאבדו הצדיקים , ויחיו אלה הרשעים ? והנה זה פירש הכנניא , כאסף
 הצדיק , עד שלא יראה הרע הבא על ישראל ועל עיר הקדש . (בן עזרא) . כי . לאמת , ורבים
 בכה . מפני הרעה וכו' . כלומר , הצדיק ואנשי חסד כאספו מן הדור טרם זמנם , מפני
 הרעה העתידה לבוא על הדור ההוא , ושלא יראו הם ברעה ההיא , כמו שאמרה חולדה
 הכנניאה , על פי הדיבור , ליאשיהו (מלכים ב' כ"ב כ') הנני אוסיף אל אבותיך , ונאכפת
 אל קברותיך בשלום , ולא תראינה עיניך בכל הרעה , אשר אני מביא על העוקים הזה .
 (רד"ק) . (ב) יבוא וגו' . הצדיקים , אשר הלכו בדרך היושר והצדק , יבואו מספר
 העולם השפל והנבזה אל נאות השלום והשקט , ויקבלו שם שכר פעולותיהם הטובות בצוה
 ונחת . יבואו על משכבותם . החסידים , שזכר , במיתם יבואו במרגיע גדול . (מדברי
 רד"ק) . גבוהו . ענין ישר , כמו (למעלה מזה כ"ו יו"ד) בארץ נכוחות , ודומיו .
 (ג) ואהם

הזים שכבים אהבי לגוים : (יא) והכלבים עוי-נפש לא ידעו שבעה
והמה רעים לא ידעו הבין כלם לדרךם פנו איש לבצעו מקצהו :
(יב) אתיו אקחה יין וגסבארה שכר והיה כורה יום מחר גדול
יחר מאד :

נו (א) הצדיק אבר קמץ בו"ק ואין איש שם על לבואנשי-חסד
גאספים באין מבין כי מפני הרעה גאספ הצדיק : (ב) יבוא שלום
ינוחו על משכבותם הלך נבחו : (ג) ואהם קרבוהנה בני ענתה

זרע

ר ש י

ואין לו דמיון : (יא) והכלבים עוי נפש • רוזים למלאות לרוסם אינגרי"ס
בלע"ז : (אנגרתי"ס ע. Engraisse. כל"ה מעסטונג כמו לעלו'ו') : והמה
רועים • כמו שהכלבים לא ידעו שבעה כן הרועים לא ידעו הבין מה יהיה באחרית
הימים • כולם לדרך הנייתם פנו איש לבצעו לגזול את שאר העם שהם ממונים
עליהם : מקשהו • כמו (ראשית י"ט) כל העם מקשה מקשה מניינם ועד
קשה כולם נוהגים כן : (יב) אתיו אקחה יין • כך היו אומרים זה לזה :
והיה כזה יום מחר • במחלל ובמשתה :

נו (א) הצדיק אבר • כגון יהשיהו : ואין איש שם על לב • למה נסתלק •
באין מבין אין בנותריה מבין מה ראה הקב"ה לסלקם : כי מפני הרעה •
העתיד לבא אל הדור גאספ הצדיק : (ב) יבא שלום • כי כן אמר הקב"ה יבא
הצדיק הזה א אבותיו בשלום וא יראה ברעה : וינוחו על משכבותם • בהיות
הרעה זה שהיה סולך נכוחו ביושרו כמו עשות נכוחה (עמוס ג') : (ג) ואתם
קרבו

מכלל יוסי

בהראות למ"ד הפועל ונקדו האל"ף צנר"י והיה משפטו צנר"א כמו בעוף מפני שהוא אופ
אגרון : (י) צפו , חסר יו"ד הרבים מהמכתב והוא בינוני ענין : הבעה , ואמר לא
ידעו ולא אמר לא ראו כי פירוש עורים עורי הלב : היום שכנים , יענים ואין לו חצר וכף
אמר התרגום ביימין שכבין , וקנת מהמפרשים פירשו המדברים נשינה דברי תהו ובקנת
החולאים והוא שקורין לו בלע"ז חוליכא"ר ובערבי חדי"אן הדל"ת רפה במקום הזי"ן בעבר :
אוהבי לבוס , כפלה המ"ם ונשארה היו"ד בלתי הסמיכות , ויתכן שיהיה סמוך על אית השמוש
וכן משכמי בבקר לנביא מלבס והדומים להם : (יא) שבעה , שם ובפירוש או מקור :
(יב) וגסבארה , מן זולל וסובא : יחר , כתב רבי יונה כי הוא תאר , ויתכן היותו שם
כחביריו ענין השבת והמעלה :

נו (א) גאספ , כפעל עבר והוא פתוח ענין התכנס : (ב) יבא שלום , יבא בשלום :
ינוחו על משכבותם , הצדיקים והחסידים שזכר ינוחו במותם והמיתה תכונה
בשכיבה • כמו ושכבתי עם אבותי כי אף על פי שיוגן ממנו שכיבה כמשמעה והיא שכיבת
הגוף בקבר אף על פי כן באותה שכיבה תהיה מנוחה לנפש כי לשאן שכיבה גם כן בענין מנוחה
כמו